

Om præsten Chr. Nielsens gravsten i Jernved Kirke

Af Magne Juhl

I Nationalmuseets bogserie om Danmarks kirker er der i bindet om Jernved Kirke omtale af 3 bevarede gravminder eller gravsten, nemlig henholdsvis over Hans Tams af Skylvad og hustru M. D. Kolding, over Christian Nielsen, vicepastor til Jernved menighed samt over Erich Lauridsen Wester, toldvisitør i Gredstedbro. Desuden er omtalt støbejernskorset på kirkegården over Frederike L. Eiler født Biørnsen. Endelig omtales en forsvundet gravsten fra omkring 1698 over velfornemme mand Ifver Lavridsen af Stafnaacer. Sidstnævntes omtale hører ikke hjemme i bogen om Jernved Kirke, idet gravstenen fortsat står i Seem Kirke, hvor den vist altid har stået, og hvor den også hører hjemme, da Stavnager ligger i Seem sogn. Nationalmuseet oplyser, at fejlen vil blive rettet i bindet med rettelser til teksten om kirkerne. Personerne bag de bevarede gravminder kan der fortælles mere om. Her redegøres for gravstenen over Vicepastor Christian Nielsen.

Stenen, der oprindeligt må have ligget i kirkegulvet, lå siden på kirkegården og flyttedes 1912 til sin nuværende plads op mod våbenhusets indvendige vestvæg, da våbenhuset blev restaureret. Stenen formodes at være fremstillet på et stort sønderjysk stenhuggerværksted, hvis talrige arbejder kan dateres til mellem omkring 1777 og 1810. I 1. delbind af Jernved sogns historie side 82 nævnes teksten fra stenen: »Her under hviler det dødelige af velædle og velærværdige Hr. Christian Nielsen,

Vicepastor til Jærnvæd Meenighed. Han er født i Odense i Fyen 1725, blev Kapellan for Jærnvæd Menighed..... kom i Ægteskab....med dyd.....Anne....De levede et kierligt.....af Gud velsignet.....2 Sønnner og 2 Døtre. Og hand d..... i Jærnvæd Præstegaard Janu..... 62 Aar. Her.....og.....Hvile...Fød i Hillerup i Wi... Døde i« (plads til aarstal og sted. Fruen er altså ikke død, da stenen blev lagt). Nederst står nogle linjer, måske et vers, eller et skriftord, hvoraf kun skimtes: »Oprigtig som Gudselsk....« Allernederst et timeglas, omgivet af vinger, og ordene: Memento mori: »husk, du skal dø«!

Samme indskrift er let suppleret i Nationalmuseets bog, men der er stadig huller i teksten. Disse huller kan bl.a. ud fra pastor Raas kirkebogsuddrag og supplerende opslag i nabosognes kirkebøger udfyldes. Ifølge sognehistorien var han borgersøn fra Odense og blev huslærer forskellige steder både før og efter, at han 34 år gammel i 1759 tog teologisk eksamen. I 1769 blev han kaldet som præst til Jærnvæd sogn, hvor han var til sin død i 1787. Ifølge Wibergs præstehistorie (her citeret fra sognehistorien) var Christian Nielsen ugift til sin død, men denne påstand afkræfter gravstenen, hvor hustruen Anne nævnes. Ifølge folketællingen i 1787, der er underskrevet N. Lindberg, bispens capellan og vicepastor for Jærnvæd menighed, Jærnvæd 11. jul i 1787 er der da to familier i præstegården, nemlig foruden pastor Lindbergs familie: Anna Marie Nielsen fød Hille-

Gravstenen i Jernved kirkes våbenhus. Efter Danmarks Kirker 1994.

rup, 53 år, madmoder og enke efter 1. ægteskab. Hun drev præstegården i nådsensåret. Hendes børn af 1. ægteskab: Caroline Kjerstine Nielsen, 16 år, og Else Nielsen, 12 år. Tyndet er da også nævnt under hendes del af de to familier i præstegården. Der var således to efterlevende og hjemmeboende døtre i sommeren 1787.

Kirkebogen i Darum nævner: »18. 12. 1769 copuleret (d.v.s. gift) velærværdige og højædle Hr. Christian Nielsen til Jernved Menighed og Jomfru Anna Maria Hillerup«. Paul Nedergaards præstehistorie nævner, at Thomas Nielsen Hillerup fra 1765 til 1777 var sognepræst i Darum. Han var gift med en datter af ejeren af Bramming Hovedgård, og en datter blev gift med pastor Nielsen i Jernved.

Anna Marie Hillerups mor var ifølge Oluf Niensens bog »Gørding Herred«, Mette Øllgaard, datter af Rasmus Øllgaard til Bramming og Sneum og hustru Ingeborg Margrethe, eneste datter af rektor Terman Termansen, Varde Latinskole. Fra pastor Raaes kirkebogsuddrag (1) haves følgende oplysninger: »Hr. Christian Nielsen, Capellan og Vizepastor for Jernved Menighed døde 8 Januar 1787, 61 aar 10 maaneder gl.«. 19. juli 1788 begr. Anna Maria Hillerup, Hr. Christian Niensens Enke 54 år gl. »Hun døde i Hillerup af Sprinkelfeber, men blev efter ansøgning her begravet«.

Om børn er nævnt: En søn, Niels, hjemmedøbt. Han fødtes 21.1.1771 og døde den følgende dag. Begravet den 30.1.1771. En datter, Caroline Kirstine fødtes 29.3.1772 og hjemmedøbtes den 1.4. Dåben blev publiceret i kirken 12.4. En søn, Niels Hillerup, født 21.2.1773, hjemmedøbt 28. februar af sin fader og nævnt efter sin morfader Niels Hillerup. Dåben blev publiceret i kirken den 12.4.1773, men allerede 2.6 samme år blev sønnen begravet, 13 uger

og 4 dage gammel. En datter, Else, født 9.10.1775 døbt i kirken 26.12.1775. Endelig nævnes om hendes bryllup følgende tekst: »I anden Uge post. Trin. 1794 i Gredstedbro Hr Reer, Gjæstgiver i Tønder, og Jfr. Caroline Nielsen (Sognepræstens Datter i Jernved) ved Kongebrev uden Tillysning«. Kirkebogsudragene giver altså oplysninger om død for ægteparret samt oplysninger om deres 4 børn, hvoraf begge sønner døde som spæde. De to døtre levede ved folketællingen i 1887, og den ældste datter må have haft så megen tilknytning til Jernved sogn, at hun valgte at blive gift der i 1794 nemlig i Gredstedbro, formentlig på Kroggården. Hendes videre livsforløb må sikkert søges i Tønder, mens den yngste datters skæbne er uvis.

Vilslev kirkebog omtaler Anna Maria Hillerups død med følgende tekst: »19 julli 1788 begravet Sal. Madame Nielsen af Hillerup, 54 aar gammel«. Denne tekst uddybes tydeligt med kirkebogsudraget fra Jernved ved pastor Raae.

Ud fra ovenstående kan gravstenens tekst udfyldes til følgende med moderniseret retskrivning: »Herunder hviler det dødelige af velædle og velærværdige Hr. Christian Nielsen, vicepastor til Jernved menighed. Han er født i Odense i Fyn i 1725, blev kapellan for Jernved menighed 1769. Han kom i ægteskab 1769 med dydige Anna Maria Hillerup. De levede et kærligt ægteskab af Gud velsignet med 2 sønner og 2 døtre. Og han døde i Jernved præstegård januar 1787, 62 år. Her stedes og til hvile Anna Maria Hillerup, født i Hillerup i Vilslev sogn. Døde i« (plads til årstal og sted).

I sognehistorien nævnes om gravstenen: »Omtalen af hustruen og ægteskabet forbyder, at hun kan have sat stenen. Altså er det menigheden. Her har vi da et vidnesbyrd, som trods sin mangelfuldhed giver et lille billede af man-

den. Et kønt tilfælde, at det gennemgående er indskriftens mest betydende ord, der er bevareret«. At hustruen er omtalt behøver næppe at betyde, at hun ikke kan have bestilt stenen. Tværtimod tyder den tomme plads til hendes dødsår vel på, som det også nævnes i parentes under afskriften, at stenen er anskaffet før hendes død, og ingen har efter hendes død fået årstallet indføjet. Endelig skal bemærkes, at hun jo på moderens side var af en meget velhavende slægt, så midlerne kan være kommet som den del af en arv til hende fra herregårdene Bramming og Sneum. Et skifte efter hende, der måske kunne give supplerende oplysninger om gravstenen, er foreløbig ikke fundet.

Ordforklaring: Sprinkelfeber = et gl. navn for plettyfus

Kilder: Landsarkivet i Viborg. C 574-1.

Litteratur:

Ebbe Nyborg & Mogens Vedsø: Danmarks Kirker Ribe Amt 30-31, København 1995.

P. Nygaard (red.): Bidrag til Jernved Sogns Historie. Af flere Jernvedboere. Trykt i Flensborg 1921. Paul Nedergaard: En dansk præste- og sognehistorie. København 1968, bind 9A side 130.

Oluf Nielsen: Gørding Herred. Genudgivet af Historisk samfund for Ribe Amt, 1978. Side 54.

Magne Juhl. Født 1947. Røvehøjen 2, 8800 Viborg. Overlæge lic. Har tidligere skrevet artikler til Fra Ribe Amt, Lokalårbogen for Bramming Kommune m. m.